

Sprawozdanie z konferencji *Wyzwania Deaf Studies w Polsce, 9.03.2013 r., Łódź*

Joanna Kobosko

Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, Kajetany

Adres autora: Joanna Kobosko, Światowe Centrum Słuchu, Klinika Rehabilitacji, ul. Mokra 17, Kajetany, 05-830 Nadarzyn, e-mail: j.kobosko@ifps.org.pl

Konferencję poświęconą Deaf Studies w Polsce zorganizował Oddział Łódzki Polskiego Związku Głuchych oraz Polski Komitet Audiofonologii. Tematyka konferencji wiąże się z „badaniami nad głuchotą” w Polsce, które określone są w terminologii światowej jako Deaf Studies. Termin ten odnosi się do rozwijającej się od wielu lat dyscypliny akademickiej, która obejmuje badania w sferze życia społecznego osób g/Głuchych¹, zarówno jednostek jak i grup, włączając w to historię, antropologię, kulturę Głuchych, edukację, język migowy i badania z zakresu lingwistyki migowej i komunikowania się ludzi g/Głuchych, psychologię, socjologię czy literaturę tworzoną przez osoby g/Głuche, jak i badania nad społecznością (społecznościami) osób Głuchych w różnych krajach.

Pierwszy referat, wprowadzający w zagadnienia Deaf Studies, wygłosił dr Mariusz Sak (Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki). Wyjaśnił w nim, czym są badania nad głuchotą, jaki zakres problemów mogą obejmować, oraz rozważał różne propozycje rodzimego odpowiednika tego terminu: nauka o głuchocie, surdologia czy też głuchologia. Deaf Studies to nie tylko badania nad kulturą Głuchych, językiem migowym i ludźmi głuchymi, którzy się nim posługują, jak i tworzą społeczność mającą status mniejszości językowej i kulturowej, lecz także indywidualne doświadczanie głuchoty (niezależnie od kulturowej przynależności) i to wszystko, co odnosi się do głuchoty człowieka i jego bycia w świecie. Kolejny prelegent dr Piotr Tomaszewski (Uniwersytet Warszawski) przedstawił główne kierunki badań nad językiem Głuchych, językiem migowym, natomiast Deaf Studies z perspektywy studiów nad dyskursem były przedmiotem prezentacji dr. Tomasza Piekota z Uniwersytetu Wrocławskiego.

Rodzice jako przedmiot Deaf Studies to zagadnienie podjęte przez dr Joannę Kobosko (Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie). Trudno wyobrazić sobie rozwój tej dyscypliny bez odwołania się w badaniach nad głuchotą do rodziny, gdyż stanowi ona „punkt wyjścia” między innymi dla rozwoju osobowej tożsamości osoby głuchej, rozwoju relacji z innymi ludźmi i funkcjonowania w społeczeństwie. Z analizy artykułów z obszaru Deaf

Dr Tomasz Piekot z Uniwersytetu Wrocławskiego rozważał zagadnienie Deaf Studies z perspektywy studiów nad dyskursem

Studies opublikowanych w ciągu ostatnich 10 lat w 3 czasopismach anglojęzycznych: *American Annals of the Deaf*, *Volta Review* i *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* wynika, że zaledwie 5% tekstów poświęcono rodzicom i rodzinie dzieci głuchych i słabosłyszących. Dotyczyły one takich zagadnień, jak np.: badania przesiewowe słuchu u dzieci, wczesna interwencja, rozwój języka i komunikowania się dziecka głuchego, interakcja matka–dziecko, rodzina dziecka głuchego, w tym stan psychiczny i stres doświadczany przez rodziców dzieci głuchych, tożsamość rodzicielska rodziców dziecka głuchego, zdrowie psychiczne dzieci w ocenie rodziców, decyzje rodziców dotyczące implantów ślimakowych, doradztwo, wsparcie, informacje i oczekiwania rodziców dzieci głuchych. Niepokojący może być fakt, że zaledwie w 4 artykułach badania te poświęcone były rodzicom Głuchym, zwłaszcza matkom bądź obydwojgu rodzicom, zaś ojcowie dzieci głuchych, ani ci, którzy sami są g/Głusi, ani ci słyszący, którym urodziło się głuche dziecko, nie byli samodzielnym podmiotem prowadzonych badań.

Kwestie tożsamości w Deaf Studies przybliżył w swoim referacie mgr Piotr Karol Krzysztofak z Warszawy, odwołując się do wybranych koncepcji rozwoju tożsamości głuchych (Carty – 1994; Weinberg i Sternnitt – 1986; Glickman – 1996; Holcomb – 1997; Leigh – 1999; McCow i Leigh – 2001; Ladd – 2003) i propozycji skal do opisu tożsamości osoby g/Głuchej.

¹ Pisownia dużą literą G na wzór tradycji amerykańskiej odnosi się do modelu głuchoty, w którym ludzie głusi uznawani są za mniejszość językową i kulturową, natomiast pisownia małą literą g wskazuje na audiologiczne kryterium głuchoty, tj. posiadanie jej w stopniu znacznym bądź głębokim.

Dr Mariusz Sak wygłosił wykład wprowadzający w zagadnienia Deaf Studies

Tematem jednego z wystąpień i rozważań podjętych przy tej okazji przez mgr Paulinę Romanowską oraz dr. Mariusza Saka stało się pytanie o to, kto ma badać problemy objęte zakresem Deaf Studies. Czy osoby g/Głuche, czy słyszące, czy te i te, oraz jakie zalety i ograniczenia płyną z faktu „statusu słyszenia” i przynależności, bądź nie, do społeczności Głuchych badacza prowadzącego badania w obszarze Deaf Studies.

Niezwykle ciekawy temat sztuki tworzonej przez osoby niesłyszące i jej rozwoju w Polsce na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat przybliżyła w swoim wystąpieniu niesłysząca artystka, absolwentka ASP w Łodzi, Agnieszka Kołodziejczak. Nawiązała do początków działania (rok 1996) w Polsce grupy artystycznej, której jest współtwórczynią, czyli pierwszych spotkań osób, które lubiły malować, zarówno profesjonalistów jak i amatorów, połączonych doświadczeniem głuchoty. W grupie tej, która przybrała oficjalną nazwę GAG (Grupa Artystów Głuchych), nie ma podziałów na „głuchych kulturowo”, „dwujęzycznych” czy „komunikujących się językiem dźwiękowym, mową i piśmem”. Co ciekawe, jak powiedziała prelegentka, artyści głusi w Polsce nie przedstawiają w swoich pracach tematu głuchoty, której doświadczają na co dzień, a symbole takie jak „ręce” czy „uszy” przywędrowały do nas ze Stanów Zjednoczonych. Mówiąc o przyszłości DeafArt w naszym kraju, artystka wskazała na znaczącą rolę edukacji wystawienniczej osób głuchych w Polsce, integrację samego środowiska głuchych, a także podkreślała, iż nie ma sensu przenosić wzorów amerykańskich w zakresie rozwoju

środowisk artystycznych osób głuchych i ich twórczości na grunt naszego kraju.

Konfrontację z rzeczywistością, jaką jest rynek pracy dla ludzi g/Głuchych i słabosłyszących, stanowiła prezentacja mgr Magdaleny Dunaj. Podczas jej wystąpienia zarysowała się sytuacja osoby g/Głuchej poszukującej pracy bądź już zatrudnionej, jak i jej potencjalnych pracodawców. W województwie łódzkim pracownicy z niepełnosprawnością słuchową stanowią 13% przyjmowanych do pracy, najlepiej sprawdzają się w małych firmach zatrudniających od 2 do 9 osób bądź np. w marketach czy też firmach zajmujących się sprzętami. Pracę zdobywają, korzystając najczęściej ze znajomości. Osoby g/Głuche poszukują pracy na ogół z poczuciem żalu i smutku, że głusi są traktowani gorzej. Dlaczego trudniej jest im znaleźć pracę? Przyczyn jest wiele, począwszy od powyższego przekonania i stanu uczuć, słabej znajomości języka polskiego, uniemożliwiającej śledzenie ofert pracy i orientację na rynku pracy, jak i niedostatecznego poziomu wykształcenia lub wykształcenia w zawodach, na które obecnie nie ma popytu na rynku pracy. Po stronie potencjalnego pracodawcy leżą obawy związane z kontaktem i komunikowaniem się z osobą głuchą, nieznanymi przepisami związanymi z zatrudnianiem osób głuchych i kierowanie się stereotypami na ten temat, inne normy zachowania, np. trzeba „udawać, że się pracuje” (osoby głuche jej często nie znają, co oznacza, że jak skończą określone zadanie, to „siedzą i nic nie robią” w oczekiwaniu na kolejne). Rozwiązaniem tej trudnej sytuacji osób g/Głuchych na rynku pracy jest m.in. zatrudnianie wspomagane, a więc pomoc i wsparcie nie tylko w znalezieniu pracy, ale i jej utrzymaniu.

Konferencji towarzyszyły warsztaty. Jedne dotyczyły wybranych terminów z obszaru Deaf Studies w polskim języku migowym (PJM), drugie poświęcone były temu, czym jest PJM i jak się go bada. Obrady i warsztaty tłumaczono na język polski i polski język migowy z pomocą profesjonalnego tłumacza języka migowego – pani Marioli Kozłowskiej-Nowak, co umożliwiło wymianę zdań i wzajemne zrozumienie. Konferencja „Wyzwania Deaf Studies w Polsce” jest ważnym krokiem w kierunku organizacji i rozwoju badań nad g/Głuchotą w naszym kraju. Większość z poruszanych na niej zagadnień została ujęta w pracy zbiorowej „Stan badań nad głuchotą w Polsce” pod redakcją Mariusza Saka, która będzie dostępna w formie elektronicznej i można ją będzie bezpłatnie pobrać ze strony internetowej PZG Oddział Łódzki.